



Čtvrtletník

Jablíčko

časopis Sociálních služeb HB



Číslo 1/2019

33. vydání

www.ssmhb.cz

Strana 3



Velikonoce

Strana 4



Fotostřípky
z našeho domova

Strana 8 a 9



Ukrajina

Jaro v naší zahradě



Jaro je tady a naši klienti jsou natěšeni na venkovní činnosti. I náš kroužek zahradní terapie už začal pomalu, ale jistě s vysazováním semínek, přesazováním rostlin a s novým plánem na pěstování, se těšíme na pěkné počasí. Svou pomocí opět nabídla ZŠ Nuselská

a její žáci se pustili do úklidu okolí a přípravy na novou sezonu. Všem děkujeme a jsme rádi, že naše zahrada může poskytnout tolik klidu a hezky strávených chvil. Zároveň bych touto cestou chtěla pozvat širokou veřejnost, rodiny klientů, a hlavně naše obyvatele, na již

druhý ročník Dnů otevřených zahrad, který se bude konat 8. června v prostorách naší velké, krásné zahrady. Můžete se těšit na bohatý doprovodný program, občerstvení a spoustu zábavy.

Zdeňka Lehmannová

Úvodník ředitelky



Milí čtenáři,
první čtvrtletí roku 2019 v naší organizaci se nese ve znamení několika událostí.

V Domově pro seniory v Reynkově ulici proběhl audit kvality sociální služby domov pro seniory. V celkovém hodnocení získal domov pro seniory nejvyšší možné ocenění pět hvězd z pěti možných. Tento audit již v našem domově proběhl opakovaně po čtyřech letech a naše služby byly opětovně ohodnoceny v nejvyšší kvalitě. Hodnocení služeb bylo provedeno

odborníky z oblasti sociálních služeb a to v oblasti péče, bydlení, aktivizace (kultury), stravování a partnerství. Tato cena kvality je udělována Asociací poskytovatelů sociálních služeb v ČR, hodnotí důležité aspekty pobytu v zařízení a to hlavně z pohledu uživatele sociální služby. Systém je zpřístupněn od roku 2013 a je zařazen do systému prestižního vládního programu Česká kvalita garantující objektivitu a nezávislost svých značek. Další událostí byla čtyřtýdenní stáž francouzských studentů zdravotní školy v domově pro seniory v rámci studijního pobytu Erasmus, kteří nám pomáhali v péči. Ve službě domov se zvláštním režimem proběhl externí audit sociálních i zdravotních služeb s cílem zvýšit kvalitu poskytovaných služeb. Tyto projekty hodnotící naše služby jsou motivací pro personál. Dozvídáme se co je v našich službách kvalitní a co máme zlepšit. Důležité je

reagovat na názory našich uživatelů i odborníků z řad sociálních služeb, kteří nám nabízejí pohled z venku na naše služby. Na závěr bych chtěla popřát všem čtenářům časopisu Jablíčko krásné jarní dny a velikonoční svátky.

Vaše Magdalena Kufrová
ředitelka SSMHB



Předání certifikátu značky kvality.

Velikonoční turnaj v šoulené

Sociální služby města Havlíčkův Brod zvou všechny na 2. Velikonoční turnaj v šoulené. Uskuteční se ve čtvrtek 18. dubna ve 13 hodin v prostorách Domova pro seniory Reynkova. Určený je pro maximálně dvě tříčlenná družstva z každé organizace.

Šoulená - je nenáročná sportovní stolní aktivita, zaměřená hlavně na motoriku rukou. Cílem a účelem je, s dřevěnými žetony trefit do obodovaných přihrádek (viz. Foto). Hra je velmi zábavná, hrát mohou i imobilní klienti, žetony se nehází, ale posunují po dřevěné desce. Srdečně Vás zveme na toto zá-

bavné odpoledne, odměnu dostane každý účastník. Vítězná družstva si odvezou pohár pro svou organizaci.

Občerstvení bude zajištěno,

konec turnaje je plánovaný do 16 hodin.

Podrobnější informace a přihlášky zasílejte do 20. 3. 2019 na terapie@ssmhb.cz.



Velikonoce

Velikonoce jsou nejvýznamnějším křesťanským svátkem, oslavou zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Vedle toho jsou Velikonoce obdobím lidových tradic spojených s vítáním jara, které s náboženským svátkem souvisí jen volně.

V užším náboženském pojetí se Velikonocemi míní pouze slavnost Zmrtvýchvstání Páně neboli Vzkříšení Krista (Boží hod velikonoční), ke kterému mělo dojít třetího dne po jeho ukřižování, resp. vigilie na Bílou sobotu („velká noc“), v širším pojetí se jimi myslí Velikonoční triduum (příčemž období od Zeleného čtvrtka až do sobotní vigilie je vlastně součástí postní doby, tedy ne doby velikonoční, toto pojetí je tedy terminologicky ne zcela správné), v nejširším smyslu pak celá doba velikonoční, tedy padesátidenní období od

neděle Zmrtvýchvstání do letnic. Kristovo ukřižování se událo kolem roku 30 či 33 v blízkosti významného židovského svátku pesach, který je památkou vysvobození Izraelitů Mojžíšem z egyptského otroctví. Tak jako Letnice jsou tedy původně (i podle latinského názvu) svátkem židovským] a do roku 325 se slavily ve stejný den jako svátek židovský.

Velikonoce jsou pohyblivý svátek, datum se rok od roku mění. Datum se odvozuje od židovského svátku pesach, který se slavil dle lunisolárního židovského kalendáře 14. dne měsíce nisan, v den prvního jarního úplňku.

V západní křesťanské tradici neděle Zmrtvýchvstání připadá na první neděli po prvním jarním úplňku po rovnodennosti, tedy na měsíc březen či duben.

U Slovanů a Germánů sply-

nuly lidové oslavy Velikonoc s pohanskými slavnostmi jara (pohanský název Easter, které oslavovaly procitnutí přírody ze zimního spánku. Díky tomu do lidových oslav Velikonoc přešly v germánském a slovanském prostoru mnohé původem pohanské zvyky. Historicky lze symboly Velikonoc vystopovat jako univerzální symboly jara a plodnosti například až do starověkého Egypta, kde zelený Chonsu, syn beraního Amona, stvořitelsky oplodní Kosmické vejce. Lidové zvyklosti spojené s Velikonocemi se pochopitelně místně liší. Vzhledem k časové blízkosti křesťanských Velikonoc a jarní rovnodennosti mají tyto tradice původ v pohanských oslavách příchodu jara. Podle etnologie tedy navazují na tradici původně pohanskou (jako např. Beltain, Morana).

Velikonoční symboly

Velikonoční beránek

Beránek představoval v židovské tradici Izrael jako Boží stádo, které vede Hospodin. Zároveň Židé při svém svátku pojídají beránka jako připomínku svého vysvobození z Egypta. V křesťanství je beránek jedním ze symbolů Ježíše Krista, neboť obrazně podle křesťanské víry on je beránek, obětovaný za spásu světa.

Kříž je nejdůležitějším z křesťan-

ských symbolů, protože Kristus byl odsouzen k smrti ukřižováním. Tento trest patřil k trestům nejvíce krutým a ponižujícím. Tento symbol je ale mnohem starší. Ukřižování odpovídá zimnímu slunovratu, kdy Slunce vstupuje do souhvězdí Jižního kříže.

Dalším z velikonočních symbolů je **vajíčko**, symbol nového života, neboť samo zárodek života obsahuje. V mnoha kulturách je vejce symbolem plodnosti, života

a vzkříšení. Už ve starověkém Egyptě či Persii se na svátky jara barvila červeně vajíčka (červená jako s y m b o l

dělohy). Zdobení skořápek vajec však může sahát až do pravěku. V souvislosti s lidovou tradicí se zvyk tato vejce malovat udržuje i nadále (označení „kraslice“ je pak odvozeno od červené barvy). Důvodem pojídání vajec o Velikonocích byla zřejmě i skutečnost, že vejce se nesměla jíst v postní době jakožto lactinie. V západním křesťanství se vejce vykládá jako symbol zavřeného hrobu, z něhož vstal Kristus, jako symbol nesmrtnosti. Ve východním křesťanství se červené vykládá jako krev Krista.

Kočky symbolizují palmové ratolesti, kterými vítali obyvatelé Jeruzaléma přicházejícího Krista. Tradičním křesťanským zvykem je jejich svěcení na Květnou neděli a používání popela z jejich spálení o Popeleční středě.

Zpracovala Vladka Ranecká



Fotostřípky z našeho domova



Ani v zimě se nenudíme. Vaříme, smažíme, sportujeme a trénujeme na turnaj v šoulené. Užíváme hudebních vystoupení a také se chystáme na jaro v zahradní terapii.





Havlíčkobrodské rybníky

Havlíčkobrodské rybníky

Havlíčkův Brod se právem pyšní svými rybníky. Zejména kaskáda rybníků na Cihlářském (Knyckém) potoku představuje nenahraditelný krajinářský prvek, který si zaslouží pozornost a ochranu. První čtyři rybníky (Valšička, Obora, Hastrman, Rantejch) se nacházejí v parku Budoucnost, další potom (Cihlář, Hajdovec, Pffafendorfský, Zádušní, Štičí) v městských leších „Vlkovsko“.

O stáří jednotlivých rybníků příliš nevíme. Předpokládáme, že původ nejstarších sahá do období krátce po založení města ve 13. století. Roku 1363 povolil Čeněk z Lipé rychtáři Michalovi vybudování městského vodovodu, což je důkazem, že voda musela být přiváděna z rybníků z horní části města. Stavění rybníků ostatně přikázal sám Karel IV. Nařízením z roku 1356: „Všem stavům i městům nařízení dávám pilně stavěti rybníky, jednak, aby bylo postaráno o hojnost ryb pro potravu lidu, dále pak, aby půda co nejvíce využita byla, zejména, aby se voda z bahenisek a močálů v nich mohla shromažďovati, za účinku slunce a teplých větrů odpařovati a jako vodní pára blahodárně působiti na okolní rostlinstvo. Mimoto má rybník ještě úkol v dobách rozlití vod trvalými dešti nebo táním sněhu velkou část vody zadržeti a tím náhlým povodním v krajinách

níže ležících zabrániti.“ Karel IV. dále nakázal využívat vodní síly k pohonu mlýnů, stoup, železných hamrů a papíren a stavět vodní nádrže, rybníky zvané „nadýmače“. Německý Brod nebyl výjimkou a ve 14. století byla na severu a na východě města, postavena soustava rybníků. V 18. století již existovala kaskáda rybníků od Německého Brodu do Knyku a lze předpokládat, že byly vybudovány nejpozději ve století šestnáctém, které bylo nejslavnější érou českého rybníkářství. Při vodních tocích byly stavěny mlýny, hamry, valchy, papírny, pily, pivovary a provozoval se výnosný chov ryb.

U německobrodských rybníků jsou v 16. století připomínány dva železářské hamry – jeden u rybníka Hastrman, označeném jako „kovářská dílna“, se vyráběly radlice, pánve, hřebíky, dráty aj. Další hamr při cestě na Chotěboř, u hráze dnešního cihlářského rybníka byl postavený Pavlem Pilařem a je zmíněn k rokům 1567 a 1581. Roku 1540 byla na žádost mistrů cechu soukenického povolena stavba kamenné valchy pod soudním rybníkem. Roku 1601 koupili hamr u rybníka Hastrman brodští soukeníci a na jeho místě zřídili valchu. Nad rybníkem Hastrman stál mlýn, připomínaný již v roce 1526, zvaný Pod ptákem. Voda na mlýn byla vedena z obecního rybníku Rantejch. U tohoto

mlýna se nacházela prachovna, v níž se vyráběl střelný prach, která zanikla koncem 16. století. V 18. století byla zřízena při mlýně pila a náhon. V druhé polovině 19. století koupila mlýn obec a následně jej zrušila. Ponechala pouze velkou pilu a z bývalé mlýnice zřídila pilu „kružilkou“ (cirkulárku). V roce 1913 byla i tato pila zrušena.

V první polovině 17. století zanikl rovněž druhý hamr, který koupili brodští jircháři a zřídili zde jirchářskou valchu. Rybník byl poté nazýván Jirchářský. Mlýn stával téměř u každého rybníka. Ještě v roce 1931 fungovaly mlýny u rybníka Valšička, Obora, hastrman, Rantejch, Cihlář. Rybník Valšička byl od roku 1900 ve správě Rybářského spolku v německém brodě založeného roku 1897. Rybníky hajdovec, Zádušní, Pffafendorfský a Štičí sloužily odedávna jako zásobárna vody pro město a byly obnoveny začátkem dvacátého století. Na místě, kde býval rybník zvaný Příhonský, později „Kotlasák“ bylo koncem 20. století vybudováno městské koupaliště. Roku 1880 byl otevřen nově přestavěný parostrojní pivovar. Jeho potřebám sloužily rybníčky na západ od města. V souvislosti se stavbou uprchlického tábora Na Rozkoši byl v roce 1915 vybudován rybník zvaný Dráťák.

Miroslav Kotlas

Představujeme....

Časopis Jablíčko získal nového příspěvovatele. Moc si vážíme toho, že v našem redakčním týmu můžeme přivítat nového člena pana Miroslava Kotlase. Pan Kotlas k

nám do Domova dochází už několik let. Každý měsíc pravidelně připravuje pro naše klienty promítání zajímavých dokumentů o cestování a historii, dále natáčí a po té zpracovává naše kulturní akce na DVD, za

což jsme velmi vděční. Proto jsme ho také požádali společně o nějaké příspěvky do Jablíčka a jsme rádi, že tuto nabídku přijal. V tomto čísle si můžete přečíst jeho první příspěvek.

Anatol z Omska

Byl konec měsíce května v roce 1945 a konec druhé světové války. Od rána krásně svítilo sluníčko, na obloze ani jeden mráček. Bydleli jsme stále ještě na naší chaloupce na Zbraslavi. Tak jsme říkali našemu „rekreačnímu objektu“, kde jsme prožili celou světovou válku mimo Prahu.

Otec využil krásného počasí a větral všechny místnosti otevřenými okny a průvanem otevřených dveří. Byl čas oběda. Obědvali jsme v jídelně, kde bylo okno do zahrady. Dveře do jídelny maminka zavírala, abychom neseseděli v průvanu. Najednou bratříček zavolal: „Tatínku, podívej se, kouká na nás kůň otevřeným oknem!“ Otec se zvedl od stolu a pronesl: „Krin-dapána, odkud se tu vzal?“ Tu někdo zaťukal na dveře jídelny. Otec otevřel dveře a za nimi stál ruský voják. Zasalutoval, paty u bot cvakly o sebe. Podal otci ruku a také matce, která se přišla podívat, kdo přišel. Důležitě něco povídal. Otec mu neustále skákal do řeči, že mu nerozumí. Po chvilce marných řečí otce napadlo zeptat se vojína, zda umí německy. Ten radostně zvolal: „Ja, ja!“ Tak se naši konečně dozvěděli o co se mu jedná. Posílá ho k nám starosta naší obce s dotazem, zda by u nás na krátký čas nemohl s jeho sluhou bydlet. A také u nás poskytnout stání pro dva koně. Rodiče se chvíli dohadovali, kam na ten čas dají lůžko bratrovi Jeníčkovi a pro mne. Oba jsme měli samostatný pokojíček v podkroví, kde by nyní bydlel major a místo Jeníčka jeho sluha. Půjde to, sdělila maminka. Otec požádal majora, aby se s ním šel podívat do pokojů, kde by mohli bydlet. Major byl nad-

šen a do jisté míry dojat, pokoje pro ně byly skvělé. Otec jim ještě nabídl, že si mohou zatopit v koupelně a vykoupat se. A také jim ukázal, kde je WC. Major moc děkoval a sdělil, že nemají vši, že se nemusíme bát. Pak odjeli na koních pro své věci a povlečení na lůžka. Když si vše zařídili, major požádal otce, zda se neurazí, že by chtěl pozvat celou naši rodinu k přípitku vodkou na naše shledání. Sešli jsme se v jídelně. Já a bráška jsme pili vodu. K přípitku pozval major také svého sluhu. Ten potom od nás hned odešel. Jejich vojenské předpisy nedovolují, aby podřízený majora s ním pobýval v jedné místnosti. Proto měl u nás samostatný pokoj a major si přivolal podří-

VZPOMÍNKY NA MINULÁ LÉTA

zeného dle potřeby bezdrátovým vysílačem. Tenkrát mobily ještě neexistovaly. Major byl ve výborné náladě. Rozpovídal se o své rodině, o kterou má nyní velký strach. Nejraději by byl již doma, kde na něho čeká manželka a jejich děti, rodiče jeho i manželky. Povoláním byl profesorem na gymnáziu. Přednášel hlavně dějepis. V osnovách ho zaujala podrobná stať o životě mistra Jana Husa a jeho době v českém království. „Narodil se v roce 1370 v husinci ve velmi chudé rodině. Učil se houževnatě, byl vysvěcen na kněze. V roce 1402 kázal v betlémské kapli v Praze. Jako výborný řečník tepal zlořády nejen v církvi, ale i u světských osob. Takových kazatelů bylo v té době více. Nejúspěšnější byl

mistr Jan Hus.“ Otec pana majora přerušil, že celý děj známe, že dál nemusí nic vyprávět. On však doplnil, že upálení Mistra Jana v Kostnici na břehu řeky Rýn 6. července 1415 se stalo začátkem Husitské revoluce.

Otec se pana majora optal, zda by se chtěl podívat do betlémské kaple, kde Mistr Jan Hus kázal. Major byl touto otázkou udiven a optal se, zda by to bylo možné. Otec odpověděl, že ano, ale musí na neděli dopoledne opatřit auto, aby ho tam otec mohl dovézt. Major auto opatřil a nemohl se dočkat neděle. Když přijeli před Betlémskou kapli, major si roztřesenou rukou kapli vyfotografoval. Když vešli, mše již byla v plném proudu. Major se nerozhlížel, klekl si do uličky mezi lavice. Hlavu sklonil, a tak zůstal po celou mši. Otec po mši viděl jeho tvář uplakanou. Slzy mu však prozářily tvář nesmírné blaženosti. Jen tak mezi chvalozpěvem na svůj nečekaný, ohromný zážitek, pronesl: „Nikdy mne nenapadlo, že konec války ukončím takovým nečekaným zážitkem.“ V neděli měla armáda volno. Major dovolil, aby nás sluha vzal na koně a projel se s námi přírodou. Bratr seděl na sedle před sluhou. Já byla odevzdána do péče druhého koně. Ten byl údajně dobře voditelný. Dostala jsem pokyn, jak mám tahat za opatř, na kterou stranu chci jet. Jízda na koni byla nádherná. Jenom mne vadilo, že se kůň otírá levou stranou svého boku o všechny stromy, které jsme míjeli. Nereagoval na můj pokyn, že jsem tahala opatř na druhou stranu od stromu. Já jsem měla levou nohu rozdrásanou do krve.

Pokračování na str. 7.

Pokračování ze str. 6.

Posádka Rudé armády, která u nás na Zbraslavi stanovala, měla svoji kapelu. Kapela veřejně vystupovala v sobotu a v neděli odpoledne na náměstí na Zbraslavi. Za krátký čas se k

nim přidali muzikanti kapelníka Jaroslava Vejvody a společně zahráli jeho píseň Škoda lásky, známou i v zahraničí. Armáda se konečně odstěhovala do kasáren. Major se rozloučil jen s naší matkou, ostatní jsme ne-

byli doma. Sdělil jí, že si požádal o přeložení do vojenského štábu v Omsku. Matka mu popřála všechno dobré. Více jsme se o něm nedozvěděli.

Věra Niklová

Sociálně – právní minimum: Centrální evidence závětí

Nejjistějším způsobem uložení vaší závěti je uložení u libovolného notáře. Existuje totiž tzv. Centrální evidence závětí, kterou vede Notářská komora České republiky. Díky ní je vaše závěť kdykoli a odkudkoli dohledatelná (i jiným např. soudně určeným notářem). Pro závěť ve formě notářského zápisu, který je v některých případech obligatorní, jsou určující ustanovení notářského řádu. Závěť u notáře může pořádat kdokoli, kdo má pořizovací způsobilost. Notářský zápis o závěti pak sepíše kterýkoliv notář bez ohledu na místo trvalého bydliště pořizovatele. Vyhotoví-li notář závěť ve formě notářského zápisu, zapíše pomocí elektronického přenosu dat do Centrální evidence závětí údaje o listině a o jejím pořizovateli. V Centrální evidenci závětí jsou evidovány závěti, listiny o vydědění a listiny o odvolání těchto úko-

nů. Notářský zápis musí obsahovat náležitosti jako každý jiný právní úkon sepisovaný u notáře. Vedle vlastního textu závěti i místo, den, měsíc a rok úkonu, označení notáře a jeho sídlo, jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo po-

řizovatele, jeho prohlášení o způsobilosti k právním úkonům, údaj o tom, že byl zápis po přečtení schválen včetně úředního razítka notáře a jeho podpisu.



Vzpomínka na mého dědu Matěje

Můj děda se narodil L.P. 1870 v Opolanech u Libice nad Cidlinou. Pracoval jako tesař. Moje maminka vzpomínala, jak mu po Mrlinské hrázi nosila oběd na stavbu nymburské elektrárny. Děda miloval přírodu – hlavně les a vodu.

Pro své kamarády pletl čeřeny, saky, podběráky a vezírky. Vždycky s úsměvem a písničkou.

I když většinou hanbatou. Já jsem bohužel dědu moc neužila. Zemřel, když mi bylo 5 let. Ale v rodině na něj vzpomínáme jako na svérázného člověka a vyhlášeného pytláka. Vždycky říkal, že za rakví mu musí jít plno brků a těch šupin. S babičkou vychovali 5 dětí a celý život spali v jedné posteli. Když děda babičku rozzlobil, říkala mu, že s

ním nebude spát na posteli. Oba odešli v jednom roce. Ve vzpomínkách jsou stále se mnou. O to radostněji očekávám narození mého patnáctého pravnoučete. Bude to kluk a bude se jmenovat Matěj.

**Jaroslava Zvolánková,
Denní stacionář**

Země známé neznámé - Ukrajina

Vítáme vás u dalšího dílu našeho seriálu o cestování – tentokrát o Ukrajině.

Ukrajina (ukrajinsky Україна) je země ležící ve východní Evropě; na východě hraničí s Ruskem, na jihozápadě s Moldavskem (včetně neuznaného Podněstří), Rumunskem, na západě s Maďarskem, Slovenskem a Polskem, na severu s Běloruskem. Jižní hranice je tvořena Černým a Azovským mořem, přičemž mezi těmito dvěma moři se nachází poloostrov Krym. Hlavní město Kyjev leží na Dněpru, největší ukrajinské řece. Ukrajina získala nezávislost roku 1991 po rozpadu Sovětského svazu; zároveň je zakládajícím členem Společenství nezávislých států. Ukrajina je unitární stát, který se dělí na 24 oblastí, dvě města se zvláštním statusem (Kyjeva Sevastopol) a autonomní republiku Krym. Poloostrov Krym včetně města Sevastopolu byl v březnu 2014 anektován Ruskou federací. V Polsku docházelo k vnitřním rozbrojům a svoji úlohu sehrálo i vzepětí porobených národů, zejména na Ukrajině. Při dělení Polska v letech 1772–1795 byla k Ruskému impériu připojena i většina pravobřežní (střední a západní) Ukrajiny kromě Haličea Bukoviny, jež získala habsburská monarchie (1772). Ukrajina ovšem ztratila i jen náznak jakékoliv autonomie, zejména po zániku Záporožské Siče roku 1775. Koncem 18. století byla také zlikvidována tatarská a turecká moc na jihu a carevna Kateřina II. Veliká a její rádce kníže Potěmkin založili v nově dobyté tzv. Nové Rusi několik významných měst: mj. Oděsu a Dnipro. 19. století bylo dobou tvrdého národnostního útlaku ze strany Ruského impéria a zároveň dobou ukrajinského národního ob-

rození, zprvu kulturního, později také politického. Tyto snahy se po carských represích a zákazu užívání ukrajinštiny (1876) soustředily především do habsburské části země, kde byl mnohem liberálnější režim.

Současně se – byť pomalu – rozvíjelo také hospodářství, začalo se s výstavbou železniční sítě a masivní těžbou uhlí; rychle rostla města, zejména Kyjev a Charkov.

Náboženství

Za věřící se označuje okolo 60 % obyvatel Ukrajiny, přičemž více nábožensky založen je západ země, zatímco v průmyslových oblastech, zejména na Donbasu, má silnou pozici ateismus. Převládajícím náboženstvím je pravoslavné křesťanství; část pravoslavných se hlásí k Kyjevský patriarchát (asi 2–3 miliony), část uznává Moskevský patriarchát (asi 6–7 milionů); kromě toho zde působí na západě země též Ukrajinská autokefální pravoslavná církev (asi 1,5–2 miliony věřících – spolu s ukrajinskou řeckokatolickou církví patří, už historicky, k největším podporovatelům ukrajinské svébytnosti). Na západě země, zejména v Haliči, převládá řeckokatolické vyznání (Ukrajinská řeckokatolická církev), v některých oblastech jsou výraznější menšinou též římskokatolíci, kteří celkem tvoří necelé 2 % ukrajinských věřících. Po pádu protináboženského režimu SSSR bylo opraveno či znovu postaveno množství kostelů a poutních míst, z nichž nejznámější je Kyjevsko-pečerská lávra.

Menšinovými náboženstvími, která však obě mají na Ukrajině

dlouhou tradici, jsou judaismus a islám. Židovství bylo od středověku rozšířeno po celé Ukrajině; kraj Podolí se v 18. století stal ohniskem chasidského hnutí. Dnes však tvoří židé jen několik desetin procenta obyvatel země a většina synagóg a jiných židovských památek již neexistuje.

Centrem Islámu na Ukrajině je Krymský poloostrov, jenž byl po staletí osídlen Tatary, resp. Krymskými Tatary, kteří se sem od konce 20. století vracejí ze středoasijského vyhnání. Islám vyznává něco přes 1 % obyvatel Ukrajiny.

Ukrajinská kultura vyrůstá z křesťanských tradic, především z pravoslaví, ale také z řeckého katolictví. Z dob Kyjevské Rusi společné kořeny s běloruskou a ruskou kulturou; ruský vliv je v ukrajinské kultuře trvale a silně přítomný. Významný je také přínos někdejší početné židovské menšiny (na Ukrajině se mj. zrodilo chasidské hnutí) a muslimů zejména na Krymu. V době polské nadvlády na pravobřežní Ukrajině se hojně prosazovaly polské vlivy, které jsou patrné např. v ukrajinské slovní zásobě. V 19. století byla ukrajinská kultura a ukrajinština utlačována ze strany carského Ruska, jehož zájmem bylo celé území rusifikovat. Přesto se ukrajinskému národnímu obrození podařilo etablovat spisovnou ukrajinštinu (průkopnickým dílem byla Aeneida Ivana Kotljarevského a o něco později také básně Tarase Ševčenka, jehož sochu dnes najdeme v téměř každém ukrajinském městě). V poslední třetině 19. století začala vznikat na základě mezinárodních podnětů a tradice lidového a pololidové-

ho hudebního divadla ukrajinská škola opery. Nejstarší živou součástí ukrajinského repertoáru je Záporožec za Dunajem Semena Hulaka-Artemovského z roku 1863, za vlastního zakladatele ukrajinské opery je považován Mykola Lysenko, který jí svými díly (Natalka Poltavka, Taras Bulba) vtiskl folklórní ráz.

Poté, co byl v ruské části vydán dokonce zákaz používání ukrajinštiny, přesunuly se emancipační snahy ukrajinských spisovatelů a politiků do liberálnější habsburské části země – Haliče a Bukoviny. Ani 20. století nepřineslo ukrajinské kultuře příznivé prostředí, neboť rusifikace probíhala i v éře SSSR (do roku 1991). Proto jsou národní otázky v současném ukrajinském umění stále živé. Národními básníky jsou na Ukrajině krom Ševčenka i Ivan Franko a Lesja Ukrajinka. Průkopníkem moderní ukrajinské literatury byl též Ivan Kottljarevskyj. Králem ukrajinské literatury je bezpochyby světově proslulý satirik Nikolaj Vasiljevič Gogol. Ukrajinský původ má ruský básník Jevgenij Jevtušenko, ač narozen na Sibiři, v Kyjevě se narodil dramatik Michail Bulgakov. V Oděse se narodili Isaak Babel či Anna Andrejevna Achmatovová. Ve Vinnycké oblasti brazilská spisovatelka Clarice Lispectorová. Součástí

Ukrajiny je dnes území Haliče, které léta přináleželo k Polsku a také Rakousko-Uhersku. V centru Haliče, Lvově, se narodil například klasik sci-fi Stanisław Lem, básník a esejista Zbigniew Herbert, humorista Stanisław Jerzy Lec či erotický spisovatel Leopold von Sacher-Masoch, po němž byl posléze nazván masochismus. V současnosti jsou populární knihy Jurije Andruchovyče, Andreje Kurkova, či Ihora Pavljuka. Hojně překládáni jsou též Oksana Zabuzkoči Jurij Andruchovyč. Nejslavnějším skladatelem narozeným na území dnešní Ukrajiny je ruský skladatel, pianista a dirigent Sergej Prokofjev. Z interpretů pianista ruského původu Alexander Siloti či baletní tanečník a choreograf Serge Lifar. V Kyjevě se narodil významný avantgardní sochař Olexandr Porfyrovyč Archypenko. K současným známým sochařům patří Mykola Šmatko. Na Ukrajině se narodili i malíři ruského původu Ilja Repin, Vladimir Tatlin, Kazimir Malevič, krajinář Archip Kuindži či představitel socialistického realismu a autor známého Leninova obrazu byl Isaak Brodskij. Významnou malířkou a sochařkou ruského původu byla Marija Baškirceva. Svěráznou performerkou ruského původu, využívající především písek, je Ksenija Si-

monova. Významnými filmovými režiséry z časů Sovětského svazu byli Olexandr Dovženko a Serhij (Sergej) Bondarčuk. V Kyjevě se narodil také režisér Anatole Litvak. Z modelingu odstartovala k hollywoodské slávě Olga Kurylenková i Milla Jovovichová, známá především z bondovky Quantum of Solace.

I v současnosti je živý ukrajinský folklór; bylo obnoveno mnoho venkovských slavností, existují soubory lidových písní a tanců; prvky písňového folklóru ve výrazné míře pronikají i do současné ukrajinské pop-music.

Kuchyně

Oblíbená je také tradiční ukrajinská kuchyně, která s oblibou užívá obilné či bramborové těsto, slunečnice, zelí, řepu, mleté maso či ryby; typickými pokrmy jsou boršč, pelmeně, varenyky či plněné pirohy; k Ukrajině ovšem patří také vodka (horilka), které v posledních letech částečně konkuruje pivo; oblíbeným nápojem je také kvas. Velikonoce se v ukrajinštině nazývají velykdeň, pascha či paska a jsou stejně jako Vánoce slaveny dle juliánského kalendáře, tj. později než v západní Evropě. Velmi populární je barvení kraslic (pysanky), kterému se v západoukrajinské Kolomyji věnuje unikátní muzeum.

Zpracovala Vlad'ka Ranecká

Trénování paměti

Jednou z aktivit v našem Domově je také pravidelné **Trénování paměti**. Při jednom z nich dostali klienti dobrovolný úkol složit básničku. Zde je jedna z nich:

To se řekne Zdeničce, sedněte si k básničce a tři sloky napište – jenže, kde je brát, když hlava chce jen spát.

Ted' tu sedí staré babky, pletem páté přes deváté, ale díky za to, že se aspoň takhle máme.

Vzpomínáme na mládí, bylo krásné ale krátké – co jsme to jen dělaly, špatně si je hlídaly.

Tři sloky jsem vypotila, tužku s chutí odhodila. Napijem se káfička, bude další básnička.

Zpracovala Zdena Lehmannová

Křížovka

Anatole France: "Ve vzpomínkách si občas uklidíte, vyjměte zbytečné a chmurné, oprašte příjemné a vyleštěte radostné(TAJENKA)....."

Vyplněnou křížovku se správnou tajenkou odevzdejte na recepci DS Reynkova do 10. května. Tři vylosovaní úspěšní luštitelé získají hodnotné ceny!

1			K				
2	K			A			
3			O				
4	K			A			
5			B				
6	B			Z			
7			M				
8	T			A			
9			S				

- 1 LITURGICKÁ NÁDOBA
2 NEJVYŠŠÍ HORA ČESKÉHO RÁJE
3 PŘÍBUZNÍ ŽIRAF
4 STŘEDNÍ KOČKOVITÁ ŠELMA
5 MLADÝ VŮL/HLUPÁK
6 SPORTOVNÍ BUNDY
7 MATEMATICKÉ ZNAMÉNKO
8 "OTEC" RUSKÉHO HOKEJE
9 OPAK MLADÝCH

- CHLAPIK
POPUDY, PODNĚTY
STARŠÍ NÁZEV PAPIRNICTVÍ
KRYCÍ LAMINÁT
HLUK, HŘMOT
OBEZITA
MÝTICKÁ OBLUDA
GONIOMETRICKÁ FUNKCE
ODLITEK KOVU

Redakce: Věra Niklová, Ludmila Prchalová a další přispěvatelé

Redakční rada: Ondřej Rázl, Petra Plodíková,
Vladka Ranecká, Zdena Lehmannová,
Magdalena Kufrová

Kontakt: plodikova@ssmhb.cz, 569 433 757.

Náklad: 400 ks

Za případné chyby v textu se omlouváme.

Uzávěrka příštího čísla 1. června 2019.

Evidenční číslo: MK ČR E 21809

www.centrumvysocina.cz

Sponzorem časopisu Jablíčko je

UNIXXDERMA
PROFESSIONAL HYDRA SYSTEM

www.ssmhb.cz